

Syksyllä 2018 opintonsa aloittaneita muotoilun opiskelijoita tekemässä väriharjoituksia uudella NiemiCampuksella. KUVA: JUKKA OKSA

Jukka Oksa

Muotoilijan taitoa etsimässä

Tämän kirjoittaja on sosiologi ja tämä on kertomus siitä, kuinka sosiologi yrittää ymmärtää, mitä muotoilija tekee. Muotoiluun on vakiintunut niin erilaisia puhetapoja, että ne saattavat näyttää toisistaan irrallisilta ja jopa vastakkaisilta. Selvimmin tämä näkyy siinä, että yhdestä suunnasta muotoilusta puhutaan taiteena ja toisesta suunnasta teollisena tuotantona. Edellisessä puhetavassa muotoilu on ollut ja on edelleen kauniiden ja käyttökelpoisten esineiden tekemisen taitoa. Jälkimmäisessä muotoilu taas julistetaan modernin Suomi-brändin ytimeksi ja jos nyt ei ihan koko talouden, niin ainakin yksittäisen yrityksen innovaatioperustaisen tulevaisuuden veturiksi. Uusimpina muotoilun alueina puhutaan palvelumuotoilusta ja muotoilun merkityksestä yritysten strategisessa ajattelussa. Tästä esimerkki on hissiyhtiö Kone Oy, jossa muotoilu on monen välivaiheen kautta tullut osaksi yhtiön strategista suunnittelua. Näin kertoi yrityksen muotoilujohtaja Timo Tiainen Askon Säätiön seminaarissa Lahdessa¹.

Lahden seudulla muotoilu on ollut tärkeää sekä monen yrityksen menestyksen että alueen maineen kannalta. ”Lahti on muotoilukaupunki” julistavat LADEC ja muotoiluväki internetissä². Muotoilukoulutuksen tulo Lahteen liittyi erityisesti kulutustavarateollisuuden kasvuun ja kilpailukykyyn. Luhta Oy:n entinen toimitusjohtaja Pekka Luhtanen kertoi, että Lahden tarvittiin vaatetussuunnittelun opetusta. Se oli tärkeää useille lahtelaisille tehtaille. Helsingissä toimi kyllä tasokas Taideteollinen korkeakoulu, mutta se tähtäsi teollisuudelle vieraaseen ”ateljeesuunnittelijan koulutukseen”. Siltä pohjalta oli hankalaa sopeutua teollisen tuotannon rajoituksiin ja materiaalikysymyksiin. Lahden Muotoiluinstituutin panokseen Pekka Luhtanen oli tyytyväinen. ”Hassi sai aikaan sellaisen koulutussysteemin Muotoiluinstituuttiin, että se tuotti aika valmiita suunnittelijoita. Käytännöllisesti katsoen lähes kaikki meidän ulkoiluvaatepuolen suunnittelijat ovat tulleet täältä Lahden koulusta ja ovat edelleenkin täällä meillä töissä. Jopa niin, että on sel-

lasiakin, jotka on samassa firmassa yli 30 vuotta, joka yleensä suunnittelijalle on outo tilanne.”³

Tuo maineikas Muotoiluinstituutti on viime vuosina käynyt läpi monenlaisia murroksia. Se on sulautettu osaksi Lahden ammattikorkeakoulua, joka puolestaan on nyt osa LUT-konsernia, jonka muodostavat nimensä osaksi lahtelaisistanut Lappeenrannan–Lahden teknillinen yliopisto LUT sekä Saimaan ja Lahden ammattikorkeakoulut.

Muotoiluinstituutin muutos ei ole vain organisatorinen. Myös tilat vaihtuvat. Syksyllä 2018 LAMK:in Muotoiluinstituutti siirtyi pois sille aikoinaan rakennetuista tiloista Kannaksenkadulta. Uudet tilat ovat Isku Oy:n entisessä tehtaassa Mukkulankadun NiemiCampuksessa, jonne LAMK kokoaa eri alojensa koulutuksen yksiin tiloihin. Naapurissa, vanhan teollisuusradan ja huvivenesataman tuntumassa ovat Lahden Tiedepuiston kiinteistöt, joissa toimivat Lahden yliopistokampus, Lahden Seudun Kehittämisyhtiö LADEC Oy ja useita muita yrityksiä. Murrosvaiheen vaikutelmaa täydentää vielä se, että muotoiluinstituutissa on käynnissä – tai on jo käynyt – sukupolven vaihdos. Monet Antti Hassin kauden opettajat ovat eläkkeellä ja pitäneet jäähyväispuheensa. Miten uudessa ajassa ja maailmassa muotoilun taitoperusta nähdään?

Visuaaliset taiteet ja ihmistieteet

Kun Pekka Luhtanen korosti, että Lahden muotoilijakoulutus tuotti teollisuuden todellisuutta ymmärtäviä suunnittelijoita, niin Muotoiluinstituutin alkuvaiheista kertovissa julkaisuissa lähtökohtana pidetään taiteilijan taitoja. Antti Hassi toi 1980-luvulla opetustavan, joka perustui visuaalisille taiteille ja humanistisille tieteille. ”Taide on ihmisen äidinkieli.” Tätä näkemystä on seuraava opettajien sukupolvi pitänyt kunnialla. Lehtori ja kuvanveistäjä Mika Heinonen totesi instituutin 40-vuotisjuhlakirjassa, että tämä taitojen perusta ei ole muuttunut mihinkään, koska ”ihminen itse on entisensä” vaikka ”tekno sfääri” on täysin toinen⁴. Jäähyväisluennossaan keväällä 2018 hän jatkoi:

Lahden ammattikorkeakoulu kokoaa toimintonsa Iskun entiseen rakennukseen Mukulankadulle. KUVA: JUKKA OKSA

Lahtelaiselle taideteollisuus- ja muotoilukoulutukselle suunniteltiin tilat Kannaksenkadulle (1976). Arkkitehti oli Jorma Salmenkivi. Myöhemmin rakennetun lisäosan (1989) suunnitteli Sauli Havas (arkkitehtitoimisto Havas Rosberg).

KUVA: JUKKA OKSA

”Antti oli esikuva, jolle taide oli keskeinen kivijalka koko muotoilukoulutuksen konstruktiassa. Visuaaliset taiteet ja humanistiset tieteet, siltä pohjalta lähdeittiin. Taide ei ollut vain pääaineopetusta tukeva esteettinen lisä, vaan se muokkasi maaperän ja toimi lantana. Antti oli aito bauhauslainen! Hän laajensi taidekursseja ja toi filosofian opetuksen taloon. Myös etiikkaa kokeiltiin.”⁵

Näkemyksistä taiteilijan taidoista muotoilun kivijalkana sai kylä vahvistusta, kun kutsuin kokeneita lahtelaisia muotoilun opettajia keskustelemaan muotoilun taidoista. Ryhmähaastatteluun FellmanniCampuksen kahvilassa syyskuussa 2018 osallistuivat seuraavat entiset ja nykyiset opettajat: erityisasiantuntija Jorma Lehtonen (Jorma L), yliopettaja Ari Känkänen (Ari K), yliopettaja Mirja Kälviäinen (Mirja K) ja eläkkeellä oleva lehtori Marja Lampainen (Marja L). Kun lainaan heidän lauseitaan, käytän nimistä suluissa olevia lyhenteitä.

Antti Hassin oppilaana ollut Jorma Lehtonen korosti, että ei Antti Hassi erikoisesti lähtenyt muuttamaan taide- ja

käsityöalan perustavia taitoja, mutta hän toi toisenlaisen tavan oppia ajattelemaan ja rummutti sen läpi henkilöstön.

”Antilla oli kolme voimakasta teemaa. Niistä hän loi viitekehyksen, joka tiivistyi kirjainyhdistelmään H-A-I: Havainnot, ajattelu ja ideointi. Ensin tulevat havainnointikyky ja ajattelukyky. Vasta niiden jälkeen voi tehdä ideoita. H-A-I on valtava kokonaisuus, kun ryhtyy sitä palastelemaan ja katsoo, mitä kaikkea sinne tulee sisälle. Kyky havainnoida on perustana ongelmanratkaisulle. Kyky ajatella on edelleenkin vaikea. Sen avulla pitäisi luoda idea niille, jotka tarvitsevat sitä.”

”Kyllä se sama kaava siellä on pysynyt, nämä prosessit eivät ole niin hirveästi muuttuneet. Ensin täytyy todentaa olemassa oleva tilanne. Sitten tulevat välineet. Ehkä muotoilun tehtävä on ollut aina näkyväksi, visuaaliseksi tekeminen, yksinkertaistaminen ja konkretisoiminen, jotta asiasta voidaan sitten keskustella yhteisesti,” Ari Känkänen vakuutti.

”Edelleen pitää käyttäjä, kehittäjä ja ostaja vakuuttaa. Samoja taitoja tarvitaan”, tiivistä Marja Lampainen.

”Koulutuksessa on ikuisuuskyse, että opetetaan sisältöä, ilmaisua, vai tekniikoita. Mikä on geneeristen taitojen ja spesiaalitaitojen suhde? Silloin 1980-luvulla, kun minä olin tullut taideteollisuusopistoon, niin esimerkiksi Tapani Aartomaa, tunnettu graafikko-professori, korosti geneerisiä taitoja, kuten ahkeruutta, hyvää makua, tyylitajua. Ne kestävät aikaa. Ne edellyttävät tietynlaista otetta maailmaan, persoonallisuuden kehittymistä.”

”Niin sanottu intressivapaa muotoilu, taideobjektien tekeminen, antaa suuntaa, kehittää persoonaa ja kehittää ilmaisua. Jos ei osaa tällaisia tehdä, niin ei osaa tehdä kaupallistakaan. Jos sitä heti alkaa tehdä kaupallista, niin tulee liian kapea-alaiseksi ja on liikaa kiinni trendeissä. Pitää välillä tehdä ilman tilaajaa.”

Kyse on taiteen ja ei-taiteen oikealla tavalla sekoittumisesta, johon esteetikko Ossi Naukkarinen viittaa termillä taiteistuminen⁶.

Edustamaan käyttäjää

Kuten Pekka Luhtanen totesi, teollisuus tarvitsi muotoilijoita ratkaisemaan tuotesuunnittelun ongelmia. Elinkeinoelämän arkiston konkarimuotoilijoiden verkkonäyttelystä löytyy Jukka Vaajakallion mainio kiteytys, jonka mukaan muotoilija tarvitaan toimimaan myös tuotteen käyttäjän edustajana. ”Hyvä design ei tarkoita paremman näköistä tuotetta vaan parempaa tuotetta.” Parempi tuote siis tarkoittaa paremmin käytettävää tuotetta.

Muotoiluinstituutin opettajien keskustelussa kuulosti siltä, että käyttäjien tavoittaminen on muuttunut entistä tärkeämmäksi ja samalla entistä monimutkaisemmaksi.

Mirja K.: ”Muotoilussa on 1990-luvulta lähtien kehitetty voimakkaasti käyttäjälähtöisyyttä, käyttäjän huomiointia ja jopa ottamista mukaan suunnitteluprosessiin.”

Ari K.: ”Hyvä esimerkki on käyttöliittymät, mikä on visuaalista viestintää ja käytettävyyttä. Ellei ne toimi, niin aika tyytymättömiä asiakkaita ja käyttäjiä löytyy. Niihin on nyt keskitytty yhä enemmän, kun jokaisessa vimpaimessa alkaa olla graafiset käyttöliittymät.”

Samaan aikaan kun käyttäjän tavoittaminen on käynyt monimutkaiseksi, niin lopputuloksessa käyttämisen pitäisi muuttua yksinkertaiseksi. Mirja K:n sanoin: ”käyttöliittymä täytyy pystyä hahmottamaan hyvin nopeasti, ilman opaskirjoja.”

Monilla aloilla monialaisissa tiimeissä

Muotoilijan työtehtävät ja työympäristöt ovat muuttuneet nopeasti.

Ari K.: ”Muotoilija on aina toiminut yhteistyössä muiden kanssa, mutta se on nykyisin korostunut, koska asiat ovat monimutkaistuneet. Jos ajatellaan ns. kovaa muotoilua, tätä esinemuotoilua, sielläkään se muotoilija ei enää hallitse valmistustekniikoita, teknologiaa. Kaikki on niin monimutkaista. Insinööreilläkin on hyvin kapea erikoistuminen. Sähköinsinööri ei tiedä maarakennuksesta mitään. Periaatteessa muotoilija ei voi näitä hallita, mutta muotoilua tarvitaan jonkinlaisena välittäjäaineena, ehkä yhteisen kielen löytäjänä. Jos puhutaan palvelujen kehittämisestä, niin sielläkin muotoilija on samantyyppisessä roolissa. Konkretisoi asioita, ongelmia ja löydöksiä kaikille osapuolille.”

Mirja K. korosti sitä, että muotoilun soveltaminen on levinnyt uusille aloille ja tästä seuraa, että

”muotoilun skaala on hyvin iso. Se lähtee taideobjekteista ja ulottuu sinne missä puhutaan markkinoista. Myös sosiaalinen muotoilu on nousussa.”

”Muotoiluajattelua on alettu soveltaa hyvin monenlaisiin asioihin. Se ei ole ainoastaan sitä esinesuunnittelua ja sen tyyppistä taidolla tekemistä, vaan se on nimenomaan muotoiluajattelua, joka tarkoittaa tietynlaista kehittämisprosessia. Sitä on ryhdytty tuomaan myös koululaitokseen. Peruskoulujen ilmiöperustainen oppiminen on uusi buumi. Olemme juuri tehneet kouluihin esimerkiksi ympäristökasvatuksen työpajaa.”

Materiaaleista kokemuksien muotoiluun

Muotoilun työkentän muuttuessa sen koulutusaloja, suuntautumisvaihtoehtoja on määritely uudella tavalla. Nykyisin Lahden ammattikorkeakoulussa toimiva Muotoiluinstituutti kouluttaa visuaalisen viestinnän ja muotoilun asiantuntijoita. Mahdollisia pääaineita löytyy kymmenkunta. Visuaalisessa viestinnässä on kolme ”pääainetta” (graafinen suunnittelu, mediasisältöjen suunnittelu ja valokuvaus) ja muotoilun opiskelussa suuntautumisvaihtoehtoja on peräti seitsemän: ajoneuvomuotoilu, pakkaus- ja brändimuotoilu, teollinen muotoilu, puettava muotoilu, kalustemuotoilu, sisustusarkkitehtuuri sekä kokemus- ja palvelumuotoilu. Uusin on viimeksi mainittu, jonka koulutus aloitetaan syksyllä 2018.

Ari K.: ”Aikaisemmin lähestyminen perustui enemmän materiaalipohjaan. Tehtiin peltituotteita tai puu-

tuotteita. Nyt ei niinkään lähdetä siitä yhdestä materiaalista, jota sitten muokataan, vaan arvioidaan, mistä raaka-aineesta joku esine on tarkoituksenmukaista tehdä ja mihin on resursseja.”

”Esimerkiksi kalustemuotoilua ei enää käsitetä sohvan ja tuolin tekemiseksi, vaan se käsitetään esineiden tekemisenä, jotka sijoittuu tilaan. Eli se on laajempi. Vaatetus suunnittelu meillä muutettiin puettavaksi muotoiluksi, joka sisältää vaatteiden lisäksi laajemmin esineistöä, jota puetaan ja kannetaan, myös teknologiaa. Älytekstiileissä on uusia teknologisia mahdollisuuksia, uusia materiaalisia mahdollisuuksia, uusia käyttötapoja, uudenlaista yksilöllistä ja erityistä massatuotannon sijaan. Tämän alan muotoilussa täytyy olla erilaiset valmiudet. Aikoinaan pohdittiin paljon tuotteiden houkuttelevuutta ja myynnin lisäämistä, nykyisin puntaroidaan enemmän sellaisia asioita kuin laatu ja ympäristö, kestävä kehitys. Ei yhteiskunta hyväksy enää mitä tahansa muotoilua ja tuotantoa.”

”Meille tuli myös tämä kokemus- ja palvelumuotoilu. Kokemukset ja elämykset ovat niitä tämän päivän tuotteita. Kuluttajat haluavat erottautua ja olla muuta kuin harmaata massaa. Kun korostetaan kuluttajien elämyksiä, niin se heijastuu myös konkreettisten esineiden tekemiseen. Kestävän kehityksen ja kiertotalouden vaatimukset vaikuttavat esineiden käyttökokemuksiin.”

Mirja K.: ”On varmaan niin, että tarvitaan niitä speifiin, tiettyyn kohteeseen erikoistuneita muotoilijoita. Sitten tarvitaan niitä, jotka on enemmän siellä prosessin hallinnan puolella.”

Marja L.: ”Lahden koulutuksen monimuotoisuus, diversiteetti on luonut Lahden koulun. Korostan vielä opiskelijayhteisön merkitystä. Täällä on ollut kaikki alat edustettuina ja opiskelijat ruokkivat toinen toisiansa. Sen sijaan, että olisi vain kaksi pääainetta, meillä on ollut yhdeksän–kymmenen pääainetta. Ne on vetäneet puoleensa erityyppisiä persoonia.”

Ari K.: ”Se olisi etu meille kaikille, että pystyttäisiin kouluttamaan hyvin erilaisia muotoilijoita. On vaikea sanoa, mikä se imu markkinassa on ja mikä tarve on suurin missäkin. Kuitenkin on osoittautunut, että tietyt perusvalmiudet hankkimalla pystyy hyvin nopeasti omaksumaan erilaisia toimintaympäristöjä ja erilaisia tilanteita.”

Mirja K.: ”Esimerkiksi IDEO:n johtaja Tim Brown on puhunut siitä, että tarvitaan sellaisia T:n muotoisia ammattilaisia. Teen pystyssä oleva varsi on se spesifi osaaminen, esimerkiksi sisustus suunnittelu tai teollisessa muotoilussa esinesuunnittelu tai käyttöliittymäsuunnittelu. Pystyssä olevan palkin lisäksi tarvitaan myös poikittainen palkki, joka on vaikka sitä yhteissuunnit-

Uuden kampuksen käytävää. KUVA: JUKKA OKSA

LAMK:n ruokala uusissa tiloissa. KUVA: JUKKA OKSA

telun osaamista ja monialaisen yhteistyön osaamista sekä liiketoiminnan strategisen tason ymmärrystä.”

Muotoiluajattelua soveltaen

Uusin koulutuslinja on nimeltään *kokemus- ja palvelumuotoilu*. Kysyin, miten tämä muuttaa muotoilijan tehtäväkuvaa. Mirja K. tunnisti, että tämän termin käyttö on epätarkkaa:

”On ongelma, että palvelumuotoilu-sanaa käytetään yleisesti niin väljästi. Ihmiset, jotka eivät minun näkökulmastani edes tee palvelumuotoilua, saattavat sanoa tekevänsä sitä. Tämä hypetys sekoittaa kuvaa.”

Myös Jorma L. piti tilannetta kiusallisena:

”Tilannetta kuvaa se, että suuret palvelumuotoilun toimistot ovat täynnä ihmisiä, mutta joukossa on vain muutama muotoilija.”

Muotoilijan osaamisen ydintä ja roolia työnjaossa voisi yrittää selventää katsomalla, missä kulkee muotoilijoiden ja muiden asiantuntijoiden pätevyyden raja. Voiko jonkun

toisen alan asiantuntija tehdä muotoilijan töitä. Ari K. myönsi, että muotoiluprosessia varten havaintoja voidaan ehkä tehdä muiden alojen valmiuksilla.

”Kun mukana on paljon erilaisia osapuolia, havaintojen sisään ottaminen voi olla helpompaa jollekin muulle. Sitten sen materiaalin työstäminen edelleen prosessointia tai kommunikointia varten, se on ehkä muotoilijan osa.”

Tässä vaiheessa kirjoittajan sosiologinen tutkijaminä hörästi korviaan. Tässä puhuttiin selvästi havainnoista ja tutkimusmenetelmistä. Pian kuitenkin perinteiset opit aineistojen analyysistä, hypoteesien testaamisesta ja päättelystä saivat kylmää kyytiä. Mirja K. kertoi, että muotoilija työstää aineiston pohjalta tulevaisuutta koskevia ehdotuksia:

”Minussa herättää hämmästyystä sen tyyppinen tutkimus, joka tutkii vain sitä mikä tässä on olemassa juuri sellaisena kun se on. Se ei ole oikea tapa tehdä muotoilun tutkimusta. Kun lähdetään kehittämään tulevaisuuden ratkaisuja, silloin tutkimusta tehdään toisentyypisesti ja etsitään inspiraatioaineistoa. Täl-

löin tutkimuksen ns. validiteetti on sitä, miten vaikka kahden vuoden kuluttua käyttäjälle tarjottava ratkaisu sopii käyttökontekstiin ja tulevaisuuden maailmaan. Silloin tutkimus tuottaa inspiraatioaineistoa, joka tukee näkemysellisyttä. ... Se vaatii monen vuoden harjaantumista.”

”Niin se vaatii. Tämmöisiä taitoja ei pysty ottamaan haltuun lukemalla kirjoja”, täydensi Ari K.

Tekemisen kautta ajattelua

Sosiologisen teoriakeskustelun yksi kiehtovimpia alueita on toiminnan ja toimijuuden teoriat. Niinpä olin täysin myyty, kun Mirja K. löi pöytänsä käytännön toiminnan ajattelun muotona:

”Otsikoissa oleva puhe muotoiluajattelusta voi johtaa meitä vähän vikaan, koska muotoilu on tekemisen kautta ajattelua erotukseksi abstraktilla tasolla ajattelusta.”

Tietystikään kaikki toiminta ei ole ajattelua, suuri osa on tapoja ja ajattelemattomia rutiineja, mutta muotoiluajatte-

luun liittyikin kokeilu ja kriittisyys, ratkaisujen hakeminen ideoimalla ja tekemällä. Mirja K:

”Muotoiluajattelua voi kuvata abduktiivisena päättelynä. Tavallisesti sanotaan, että on olemassa induktiivista ja hypoteettis-deduktiivista päättelyä, mutta muotoilu onkin abduktiivista päättelyä. Se kulkee koko ajan abstraktin ja konkreettisen välillä. Ajattelu vaihtelee koko ajan konkreettisten, tilannekohtaisten selvitysten ja yleisen tarkastelun välillä. Näitä tarkastelutapoja vaihtelemalla tähdätään tulevaisuuteen.”

Tämä tarjosi Marja L:lle mahdollisuuden palata takaisin muotoilijan persoonaan sisäistyneisiin kykyihin:

”Tämän kannalta on tärkeää, kenen päässä ajattelu kulkee ja siis ketä me valitaan tänne opiskelemaan. On erittäin tärkeää, että persoonallisuudella on tallettia. Sitä lahjakkuutta ja motivaatiota me testataan valintakokeilla. Se on ihan ratkaiseva asia. Muotoilija ajattelee työssä eri tavalla kun se insinöörikohtuksen käynyt, sen persoonallisuuden rakenne on toisenlainen.”

Ari K.: ”Ratkaisevaa on se, mitä saa sieltä pään sisältä ulos. Yleisin muotoilijan tuoma apu on, että ”juuri tuo se on, mitä minäkin olen ajatellut, mutta en ole osannut sitä tuoda esiin”.

Nyt keskustelu ilmeisesti osui muotoilijan taitojen poltopisteeseen, sillä opettajat muotoilivat kilvan lauseita visualisoinnin ja konkretisoinnin tärkeydestä. Sen avulla muotoiluprosessi on ainakin hetken aikaa yhtä tuotteen kehittämisprosessin kanssa.

Marja L.: ”Jotkut Lahdesta lähteneet muotoilijat ovat erottautuneet ja pärjänneet maailmalla siksi, että heillä on silmiinpistävän hyvä visuaalinen argumentointikyky”.

Mirja K.: ”Se on myös kuvittelemisen kykyä. Olemme puhuneet uusien opiskelijoiden kanssa siitä, että voi olla, että asiakas ei osaa tai ehdi kuvitella.”

Ari K.: ”Kerran asiakas tuli ja oli sitä mieltä, että tätä he haluaa ja tämän verran he siitä maksaa. Piti sanoa, että ette te sellaista tarvitse, tuolle ei ole tulevaisuutta. Kannattaa tehdä nyt jotain muuta. Se on sama meidän opiskelussa. Monta kertaa se, mitä tullaan tilaamaan muuttuu ihan toiseksi, kun on sitä hiukan aikaa pyöritelty.”

Mirja K.: ”Kun tehtiin yritysshaastatteluja, oli kiva katsoa, mitä yrittäjät sanovat haluavansa muotoilusta. Aika moni sanoi, että he haluavat tuoda Muotoiluinstituuttiin juuri pölyteltäväksi heidän omaa juttuaan. Monesti tullaan sellaisessa jumitilanteessa, että ei

Marja Lampainen ja Ari Känkänen uuden kampuksen käytävällä. KUVA: JUKKA OKSA

saada enää mitään uutta aikaan. Siihen tarvitaan avuksi jotain ulkopuolista.”

”Muotoiluprosessi on myös kyseenalaistava. Ei välttämättä uskota, että kannattaa tehdä asioita niin kuin tehtiin aikaisemmin. Ei ehkä kannata edes tehdä samoja tuotteita, mitä tehtiin aikaisemmin. Se on myös yhteissuunnittelun ja ideointimenetelmien soveltamista. Varmasti strategiaa tekemässä on korkeasti koulutettuja ihmisiä ja monien koulutusalat ovat hyvin loogisia ja rationaalisia. Kun maailma muuttuu hyvin rajusti ja edessä on hyvin monimutkaisia hankalia ongelmia, entisen ongelmanratkaisutavan soveltaminen ei enää pelitäkään. Tarvitaan uudenlaista ongelmanratkaisua, ja muotoiluajattelun soveltaminen voi tuoda kehittämistyöhön luovempia menetelmiä.”

Lopuksi: Visuaalinen argumentaatio ja HAI

Ilmeisesti muotoilijaa tarvitaan, jotta saadaan yhdistettyä asioita, joiden yhdistäminen on vaikeata. Muotoilija on useamman paradoksaalisen vaatimuksen äärellä. Taiteilijan kyky ilmaista ihmisen kokemuksia pitää yhdistää tehokkaiseen tuotantoon. Monimutkaiset ongelmat pitää kiteyttää yksinkertaiseen esittämistapaan. Abstraktit ideat täytyisi

siirtää konkreettiseen: esineeseen, ruutuun tai paperille. Mennyttä ja nykyisyyttä koskevasta havainnosta tulee jalostaa tulevaisuuden toimintaohjeita. Siis tarvitaan sittenkin havaintojen tarkkuutta, ajattelun perusteellisuutta ja ideoiden toimivuutta. HAI. ♦

Kiitokset LAMK:in Muotoiluinstituutin opettajille kärsivällisestä muotoilun maailmaan opastuksesta ja lisäksi erityiskiitos Marja Lampaiselle kommentoinnista ja lisäaineistoa koskevista vihjeistä.

VIITTEET

- 1 Tiainen Timo, Esitelmä 6.9.2018
- 2 Design Lahti -sivusto. Ladattu 2.10.2018.
- 3 Luhtanen, haastattelu 12.10.2015
- 4 Heinonen 2013, s. 35
- 5 Heinonen 2018.
- 6 ”On asioita, jotka ovat joiltakin merkittävältä osiltaan taiteen kaltaisia tai saavat vaikutteita sieltä, vaikka niiden lähtökohdat ja tavoitteet ovat jossakin muualla ...” Naukkarinen 2018, s. 149.
- 7 Elinkeinoelämän arkiston Verkkonäyttelyt, Jukka Vaajakallio. Ladattu 29.9.2018.

Vanha höyläpenkki on päässyt ravintolan pöydän perustaksi. KUVA: JUKKA OKSA

LÄHTEET

Julkaisut

- Heinonen Mika 2013 ”*Taideopetuksesta Muotoiluinstituutissa*”. Teoksessa *Aina Ajassa*. Lahtelaisen muotoilukoulutuksen vaiheita. Toimituskunta Elina Rantapuska, Ari Känkänen, Markku Reiniharju, Ilkka Salonen, Heikki Saros. Vastaava toimittaja Ilkka Väänänen. Lahden Ammattikorkeakoulun julkaisu. Sarja C Artikkelikokoelmat, raportit ja muut ajankohtaiset julkaisut osa 132. Ulkoasu Suvi Backman, ss. 34–39. Forssan kirjapaino Oy 2013.
- Naukkarinen Ossi 2018. *Estetiikan avaruus. Miten ymmärtää estetiikka 2000-luvulla?* Aalto yliopiston julkaisusarja Taide + Muotoilu + Arkkitehtuuri 3/2018. Aalto Arts Books. Helsinki. Aldus, Lahti 2018.

Julkaisemattomat lähteet

- Heinonen Mika 2018. Jäähvyäisluento. Julkaistaan tässä teoksessa otsikolla ”Opettajan jäähvyäispuhe.”
- Tiainen Timo 2018. Esitelmä muotoilun merkityksestä

Kone Oy:n menestyksessä. Asko 100 vuotta. Seminaari. Askon Säätiö, 6.9.2018, Lahti.

Haastattelut

- Luhtanen Pekka (12.10.2015, Luhta Torni, Lahti), muistiinpanot Jukka Oksa.
- Muotoilun opettajien ryhmähaastattelu (13.9.2018, FellmanniCampus, Lahti): Mirja Kälviäinen, Ari Känkänen, Marja Lampainen, Jorma Lehtonen, muistiinpanot Jukka Oksa.

Internet

- Design Lahti -sivusto. Ladattu 2.10.2018. <https://www.designlahti.fi/>
- Elinkeinoelämän arkiston Verkkonäyttelyt, teolliset muotoilijat, Jukka Vaajakallio. Ladattu 29.9.18. <http://www.elka.fi/verkkonayttelyt/teolliset-muotoilijat/vaajakallio/index.html>